

Məqalə redaksiyaya daxil olub 13.04.2025

The article was received by editorial board on 13.04.2025

Статья принята к печати 13.04.2025

KİÇİK VƏ ORTA SAHİBKARLIĞIN TƏNZİMLƏNMƏSİ İSTİQAMƏTLƏRİ VƏ QİYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

Xülasə

Azərbaycan hökuməti, KOS-ların inkişafını stimullaşdırmaq üçün müxtəlif tənzimləmə və dəstək tədbirləri həyata keçirmişdir. 2021-2025-ci illər üçün "Kiçik və Orta Sahibkarlığın İnkişafı Strateji Yol Xəritəsi" təsdiq edildikdən sonra, bu sahədəki islahatlar daha da sürətləndirilmişdir. Bu strateji planın məqsədi, KOS-ların beynəlxalq rəqabət qabiliyyətini artırmaq, onların maliyyə resurslarına çıxışını asanlaşdırmaq və iqtisadiyyata verdiyi töhfəni yüksəltməkdir.

COP 29 beynəlxalq kontekstində, inkişaf etmiş ölkələrdə sahibkarlıq fəaliyyətlərini ekoloji cəhətdən davamlı bir formaya salmaq üçün geniş tədbirlər görülür. Məsələn, Avropa İttifaqı, iqlim dəyişikliyinə qarşı mübarizə çərçivəsində "Yaşıl Müqavilə"ni həyata keçirməkdədir. Bu müqavilə, bütün üzv ölkələrdə biznes fəaliyyətlərinin təmiz enerji və resurslara əsaslanmasını təmin etməyi hədəfləyir. Avropada KOS-lar, iqlim dəyişikliyinə qarşı mübarizə üçün dövlətin verdiyi təşviqlərdən faydalanaraq ekoloji cəhətdən təmiz istehsal metodlarını tətbiq edir və bu şəkildə həm iqtisadi, həm də ətraf mühit sahəsində müsbət nəticələr əldə edirlər.

Açar sözlər: kiçik və orta sahibkarlıq, istiqamətlər, qiymətləndirmə, COP-29.

Kiçik və orta sahibkarlıq (KOS), hər bir iqtisadiyyatın mühüm tərkib hissəsidir və onun inkişafı ölkə iqtisadiyyatının şaxələndirilməsi, məşğulluğun artırılması və sosial rifahın təmin edilməsi baxımından böyük əhəmiyyət kəsb edir. Azərbaycan hökuməti, son illərdə bu sektoru dəstəkləmək üçün bir sıra tədbirlər həyata keçirmişdir. Dövlətin iqtisadiyyatı şaxələndirmək, sahibkarlıq mühitini inkişaf etdirmək və KOS-ların beynəlxalq bazarlara çıxışını təmin etmək məqsədilə müxtəlif dövlət proqramları və təşviqlər hazırlanmışdır.

Hökumət, KOS-ların fəaliyyətini asanlaşdırmaq üçün vergi islahatları həyata keçirmiş, vergi bəyannamələrinin elektron formada təqdim edilməsini təmin etmişdir. Bu islahatlar, sahibkarların vergi ödəməkdə qarşılaşdıqları çətinlikləri aradan qaldırmış, onlara vaxt və maliyyə resurslarını daha effektiv istifadə etməyə imkan yaratmışdır. Həmçinin, 2022-ci ildən başlayaraq, vergi yükü azaldılmış və KOS-lara daha çox vergi güzəştləri təqdim edilmişdir.

2022-2023-cü illərdə həyata keçirilən tədbirlər, KOS-ların böhran dövründə bərpası və inkişafı baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb etmişdir. 2022-ci ildə "Kiçik və Orta Sahibkarlığın İnkişafı Fondu" vasitəsilə verilən güzəştli kreditlər, sahibkarlara öz bizneslərini bərpa etmək və genişləndirmək imkanı yaratmışdır. Həmçinin, pandemiyanın təsirlərini yüngülləşdirmək məqsədilə "KOS Kreditinin Təşviqi Proqramı" çərçivəsində faizsiz kreditlər təqdim edilmişdir.

İxracat sahəsində də KOS-ların dəstəklənməsi üçün müvafiq tədbirlər həyata keçirilmişdir. Azərbaycanın İxrac və İnvestisiya Agentliyi (AZPROMO) vasitəsilə, sahibkarlara beynəlxalq bazarlara çıxmaq üçün təlimlər və maliyyə dəstəyi verilmişdir. Eyni zamanda, xarici sərgilərə qatılma və beynəlxalq əlaqələr qurma imkanı yaradılmışdır.

Azərbaycan hökuməti, rəqəmsal iqtisadiyyatın inkişafını dəstəkləmək məqsədilə "Dövlət Rəqəmsal İnkişaf Agentliyi" və "Azərkosmos"un birgə təşkil etdiyi "İnnovasiya və Texnologiya Dəstəyi Proqramı"nı həyata keçirmişdir. Bu proqram, KOS-ların rəqəmsal alətlərdən istifadə etməklə iş proseslərini optimallaşdırmalarına və daha geniş bazara çıxmalarına imkan yaratmışdır. Eyni zamanda, bu təşəbbüs vasitəsilə sahibkarlara müasir texnologiyalar tətbiq etmələri üçün təlimlər təşkil edilmişdir.

Hökumət, KOS-ların inkişafını həm də işsizliklə mübarizə və sosial rifahın artırılması istiqamətində dəstəkləyir. Sahibkarlığa verilən maliyyə dəstəyi və təlim proqramları sayəsində, yeni iş yerləri yaradılmış və işsiz vətəndaşların məşğulluq imkanları artırılmışdır. Bu tədbirlər, KOS-ların genişlənməsi və yeni iş yerlərinin açılmasına təkan vermişdir.

Son illərdə həyata keçirilən bu tədbirlər, Azərbaycanda kiçik və orta sahibkarlığın inkişafına mühüm təsir göstərmişdir. Dövlətin maliyyə, hüquqi və idarəetmə sahəsindəki dəstəyi, KOS-ların bazarda daha rəqabətqabiliyyətli olmalarına və iqtisadiyyatın şaxələndirilməsinə böyük töhfə vermişdir. Bu tədbirlər, həmçinin ölkə iqtisadiyyatının möhkəmlənməsinə, məşğulluğun artırılmasına və sosial rifahın yüksəlməsinə səbəb olmuşdur. Dövlətin davamlı dəstəyi və KOS-lara verilən imkanlar, Azərbaycan iqtisadiyyatını daha dayanıqlı və inkişaf etmiş bir strukturla təmin etməyə yönəlmişdir.

Qi Xuya və Şamil Abbasovun "COVID-19 Pandemiyanın Azərbaycanda Kiçik və Orta Müəssisələrə Təsiri" adlı araşdırmasında pandemiyanın təsirlərini azaltmaq üçün Azərbaycan hökumətinin dövlət siyasəti və həyata keçirdiyi tədbirlər barədə suala 78,39% cavab verib.

Sorğu iştirakçılarının əksəriyyəti hökumətin iqtisadi bərpası və kiçik və orta biznesə maliyyə dəstəyi ilə bağlı narahatlıqlardan xəbərdar idi. Qalan respondentlərin 21,61%-i dövlət dəstəyi mexanizmləri haqqında məlumatlı olmadığını bildirib.

Sözügedən müəlliflər tərəfindən aparılan araşdırmanın nəticələrinə əsasən, KOS-ların yalnız 37,69%-i hökumətin siyasətindən və COVID-19 pandemiyanın KOS-lara təsirinin azaldılması istiqamətində görülən tədbirlərdən tam razıdır. 35,68% razı, 13,07% isə narazıdır. Respondentlərin 2,51%-i cavab verməkdə çətinlik çəkib. Sorğu həmçinin göstərib ki, kiçik və orta sahibkarlığın 94,47%-nin Azərbaycan hökumətindən maliyyə dəstəyinə ehtiyacı var, lakin aptek, sığorta və kənd təsərrüfatı sahələrində çalışan sahibkarların 5,53%-i maliyyə cəhətdən sabitdir və dövlət dəstəyinə ehtiyac duymur.

Azərbaycan hökumətinin tətbiq etdiyi vergi güzəştləri və tətillər kimi vergi güzəştlərinə gəlincə, sahibkarların yarıdan çoxu hökumətin pandemiyanın KOS-lara təsiri ilə mübarizə tədbirləri barədə müsbət rəy bildirib. Araşdırma göstərib ki, respondentlərin 20%-i Azərbaycan hökumətinin KOS-lara tətbiq etdiyi vergi güzəştlərindən xəbərsizdir. Respondentlərin əksəriyyəti vergi güzəştlərinə müsbət baxsa da, 64,82%-i onlardan yararlanmadığını bildirib. Qalan respondentlər, yəni 35,18% dövlətin vergi güzəştlərindən yararlandıklarını bildirmişlər.

Vergi orqanlarının çoxlu sayda vergi ödəyiciləri haqqında məlumatlara çıxışı olduğu üçün onlar məqsədyönlü iqtisadi siyasətin işlənilib hazırlanmasında faydalı ola biləcək statistik məlumatları emal edə və təhlil edə bilirlər. Bununla belə, qeyd etmək lazımdır ki, vergi administrasiyası məlumatların qorunması və məxfilik ilə bağlı riskləri nəzərə almalı və üçüncü tərəf məlumatlarının ötürülməsi ilə bağlı müvafiq məlumatların mühafizəsi orqanları ilə məsləhətləşməlidir.

Eyni zamanda, vergi orqanları da böhranın davamlı təsirini daim izləməli və təhlil etməlidir. Ölkələrdə iqtisadi artımın yavaşlaması və ödənişlərin təxirə salınması və aşağı vergi dərəcələri kimi vergi siyasətləri səbəbindən vergi gəlirlərində kəskin azalma müşahidə olunur.

Qısa müddətdə bu siyasətlər bizneslərə pul vəsaitlərinin hərəkəti ilə bağlı problemlərin öhdəsindən gəlməyə və sağ qalmağa kömək edə bilər, lakin orta və uzunmüddətli dövrdə hakimiyyət orqanları bərpa prosesini hamarlaşdırmaq və iqtisadi dayanıqlığı yaxşılaşdırmaq üçün vergi gəlirlərini diqqətlə artırmalı ola bilər. Diqqət, pandemiya sonrakı iqtisadiyyatı yeni tələblərə uyğunlaşdırmaq üçün dəstək verməkdən potensialın yaradılmasına keçə bilər. Mövcud vergi strukturunun nəzərdən keçirilməsinə, vergi siyasətlərinin dəyişdirilməsinə və rəqəmsal vergi sisteminin genişləndirilməsinə ehtiyac yaranır. Düzgün dəstək ilə KOS-lar iqtisadiyyatın bərpasını əhəmiyyətli dərəcədə sürətləndirə bilər. Hökumətlər müvafiq vergi təşəbbüsləri vasitəsilə bu fürsətdən istifadə edə və uzunmüddətli fiskal dayanıqlığı gücləndirə bilərlər. Vergi orqanları, xüsusilə qeyri-rəsmi sektorun daha böyük olduğu inkişaf etməkdə olan ölkələrdə KOS-ların ehtiyac və problemlərinin qiymətləndirilməsində və monitorinqində və lazımi dəstəyin təmin edilməsində mühüm rol oynayır.

Azərbaycanda sahibkarlığın SWOT təhlili ölkədə sahibkarların real vəziyyətini müəyyən etməyin əsas yollarından biridir, çünki təhlil sahibkarlıq fəaliyyətinin gələcək inkişafı üçün əlverişli şərait yaratmağa kömək edir.

Güclü tərəflər:

- Azərbaycanın KOS-ları bir müddət böhrandan çıxarılmışdır, biznesin davamlılığına dövlət dəstəyi onların COVID-19 böhranına qarşı dayanıqlığını gücləndirmişdir.

- Bundan əlavə, dəyişən biznes tələbləri və istehlakçı seçimləri qarşısında texnoloji həllərin sürətlə mənimsənilməsi KOS-lar üçün təhlükəsizlik şəbəkəsi təmin edir. Böhranla mübarizə aparmaq üçün əksər KOS-lar yeni reallıqlara uyğunlaşmaq üçün rəqəmsal həllər, uzaqdan iş strategiyaları, avtomatlaşdırma və digər rəqəmsal alətləri qəbul ediblər. Bu texnologiya həlləri KOS-lara gələcəkdə onların biznes əməliyyatlarında yaranacaq potensial pozulmaları azaltmaq üçün yaxşı xidmət göstərmişdir.

- Mövcud geniş e-hökumət infrastrukturunu, biznes mühiti (bir pəncərə xidmətləri, e-hökumət) sahəsində islahatlar üzrə geniş təcrübə; biznesin qeydiyyatı üçün əlverişli mühit və digər sahələrdə aparılan islahatlar ölkədə müəssisələrin, o cümlədən KOS-ların inkişafı və rahat fəaliyyət göstərməsi üçün şərait yaradır.

Zəif tərəflər:

- Bəzi həvəsləndirici əlamətlərə baxmayaraq, KOS-ların maliyyə cəlb etmək, texnoloji yeniliklərə uyğunlaşmaq, ixtisaslı işçilər tapmaq, dəyişən tənzimləmə mühiti ilə məşğul olmaq və yeni şərtlərə uyğunlaşmaq kimi COVID-19 ilə bağlı üzləşdiyi çətinliklərə məhəl qoymamaq çətin olmuşdur.

- COVID-19-un işsizlik nisbətlərinin artmasına töhfə verməsi və gəlirlərin azalmasına səbəb olması ilə müştərilər və borclulardan borcların yığılması böhran zamanı dolanmaqda çətinlik çəkən KOS-lar üçün daha bir əsas problemə çevrildi. Nəticə etibarilə, siyasətçilərin lazımi dəstəyinə baxmayaraq, KOS-ların müflisləşmə riski əhəmiyyətli dərəcədə artmışdır.

- Bundan əlavə, kapitala çıxış imkanlarının məhdud olması səbəbindən yerli KOS-ların global dəyər zəncirlərində və xarici ticarətdə iştirakının məhdud qaldığını da nəzərdən qaçırmamaq olmaz. Nəticə etibarilə, KOS-lar şaxələndirilmiş bazarlara, istehlakçılara və ehtiyacları xidmət edən iri müəssisələrlə müqayisədə görünmə çatışmazlığı ilə üzləşirlər.

- Bankın maliyyələşdirilməsinə çıxışın məhdud olması (yüksək faiz dərəcələri, yüksək təminat səviyyəsi, tələblərin geniş siyahısı, çıxışın aşağı səviyyəsi; digər mənbələr kifayət qədər inkişaf etməmişdir, bank sektoru bütün aktivlərin 95%-ni tutur);

- Sahibkarlığa dövlət dəstəyi mexanizmlərinin təsirini müəyyən etmək üçün monitoring və qiymətləndirmə sisteminin zəifliyi.

- Biznes bacarıqlarının aşağı səviyyəsi.

- Beynəlxalq və regional bazarlara daxil olmaqda çətinliklər və beynəlxalq ticarətdə bilik səviyyəsinin aşağı olması.

İmkanlar:

- COVID-19 pandemiyası KOS-lar üçün imkanlar açsa da, kiçik biznes üçün də rəqəmsal imkanlarını inkişaf etdirmək və bu istiqamətdə böyümək üçün böyük imkanlar yaratmışdır.

- Azərbaycanda kiçik və orta sahibkarlıq səviyyəsində istehlak mallarının istehsalına dair 2025-ci ilə qədər olan dövr üçün uzunmüddətli baxışı və 2025-ci ildən sonrakı dövr üçün hədəf baxışları əhatə edən Strateji Yol Xəritəsinin qəbul edilməsi. Buraya Azərbaycan iqtisadiyyatının şaxələndirilməsi və rəqabət qabiliyyətinin gücləndirilməsi, neftdən asılılığın aradan qaldırılması, qeyri-neft sektorunun və yüksək keyfiyyətli ixracın artırılması, əhalinin məşğulluq səviyyəsinin və rifahının daha da yüksəldilməsi daxildir.

- Kənd təsərrüfatı və istehsal kimi qeyri-neft sektorlarında istifadə olunmamış potensial.

- ÜTT-yə üzvlük perspektivləri ticarəti gücləndirə bilər.

- Qeyri-neft məhsullarının ixracının artırılmasına diqqət yetirməklə yeni ixrac proqramının hazırlanması.

Təhdidlər:

- Covid-19 dövründə əksər KOS-ların uzaqdan iş platformalarına müraciət etməsi ilə artan kiberhücumlar və məlumatların pozulması riski potensial təhlükə olaraq görülür. Kiberhücum təhlükəsinin yaxınlaşması ilə Azərbaycanda kiçik biznesin indi və gələcəkdə rahat işləməsi üçün kibertəhlükəsizlik hər zamankindən daha vacib olub.

- İstehlakçıların üstünlük təşkil etdiyi cəmiyyətdə fəaliyyət göstərən yerli KOS-lar üçün kiber təhdidlərə əlavə olaraq, şiddətli rəqabət daimi təhlükə olaraq qalır. Artan istehlakçı gözləntiləri, avtomatlaşdırmanın artması və pozucu texnologiyaların mənimsənilməsinin artması fonunda KOS-lar müsbət müştəri təcrübəsi təqdim etmək üçün rəqibləri və daha böyük bazar oyunçuları arasında sıx rəqabətlə üzləşirlər.

- Mümkün xarici iqtisadi amillər (maliyyə böhranları, beynəlxalq bazarlarda tələbin azalması, təbii fəlakətlər, hərbi əməliyyatlar və s.)

- Yerli KOS-ların beynəlxalq bazarlarda aşağı rəqabət qabiliyyəti.

- İqtisadi qeyri-sabitlik dövründə təbii ehtiyatlardan asılılıq

- İnnovasiya və sahibkarlıq kimi əsas sahələrdə müstəqil icraçı agentliklərin olmaması.

- Qeyri-neft ixracı milli standartların və texniki rəqlamentlərin müəyyən edilməsində gecikmələr və məhdud beynəlxalq keyfiyyət sertifikatı ilə maneə törədir.

İqlim dəyişikliyi, qlobal miqyasda sahibkarlığın qarşılaşdığı ən mühüm çağırışlardan biri olaraq, kiçik və orta sahibkarlıq (KOS) sektorunun fəaliyyətini əhəmiyyətli dərəcədə təsir edir. COP 29 kimi beynəlxalq iqlim dəyişiklikləri ilə bağlı tədbirlər, həm inkişaf etməkdə olan, həm də inkişaf etmiş ölkələrdə sahibkarlıq subyektlərinin iqlim dəyişikliyinə uyğunlaşmasını və bununla əlaqəli iqtisadi təhlillərin aparılmasını təmin etmək məqsədi güdür. Bu tədbirlərdə iqlim dəyişikliyi ilə mübarizə, davamlı iqtisadiyyatın qurulması və yeni yaşıl iqtisadiyyat sektorlarının inkişafı üçün potensial həllər axtarılır.

COP 29 və onun iqlim dəyişkənliyinin sahibkarlığa təsiri, xüsusən kiçik və orta sahibkarlıq (KOS) sektorunun inkişafında mühüm rol oynayır. Bu beynəlxalq sammitlər, qlobal miqyasda iqlim dəyişikliyinə qarşı mübarizə strategiyalarının formalaşdırılması və tətbiqini təmin edir, həmçinin sahibkarlıq fəaliyyətlərinin yaşıl iqtisadiyyatla uyğunlaşdırılmasına yönəlmiş təşəbbüsləri təşviq edir. **COP 29**-un xüsusilə kiçik və orta biznesə təsiri müxtəlif aspektlərdə özünü göstərir.

Müsbət təsirlər aşağıdakılardır:

1. Yaşıl İqtisadiyyatın İnkişafı: COP 29-un məqsədi, qlobal iqtisadiyyatda karbon tullantılarının azaldılması və davamlı istehsal metodlarının genişlənməsi üçün tədbirlər görməkdir. Bu, KOS-ların ekoloji cəhətdən təmiz məhsullar istehsal etmələrinə və yaşıl texnologiyalar tətbiq etmələrinə imkan yaradır. KOS-lar, ekoloji cəhətdən təmiz məhsullar istehsal etməklə təkcə ətraf mühitə dəstək vermir, eyni zamanda yeni bazar segmentlərində üstünlük qazanaraq rəqabət qabiliyyətini artırır.

2. Maliyyə və Təşviqlər: COP 29 çərçivəsində, müxtəlif dövlətlər və beynəlxalq təşkilatlar KOS-lara yaşıl iqtisadiyyata keçid və ekoloji cəhətdən təmiz texnologiyaların tətbiqi üçün maliyyə dəstəyi təklif edirlər. Bu dəstəklər, KOS-ların yeni texnologiyaların tətbiqi və iqlim dəyişikliyinə təsirlərini azaltmaq üçün əhəmiyyətli olan investisiyaları cəlb etmələrinə kömək edir. Dövlətlərin ekoloji təşviqləri, KOS-lara ekosistemlə uyğunlaşma və davamlı inkişaf yönündə iqtisadi səmərəliliyi artırmaq imkanını verir.

3. Təchizat Zəncirlərinin Təsiri: COP 29 çərçivəsində iqlim dəyişikliyi ilə mübarizə üçün gücləndirilmiş qaydalar və protokollar tətbiq ediləcək ki, bu da qlobal istehsal zəncirlərinin təkmilləşdirilməsini təşviq edir. KOS-lar, təchizat zəncirlərinin yaşıl standartlara uyğun olmasını təmin etməklə yalnız beynəlxalq bazarlarda rəqabətqabiliyyətli olurlar, həm də ətraf mühitə verdikləri təsiri azaldırlar.

Mənfi təsirlər isə qeyd edilə bilər:

1. Yüksələn İstiqamətlərə Uyğunlaşma Yüku: COP 29 kimi beynəlxalq tədbirlər, KOS-lara yaşıl iqtisadiyyatın prinsiplərinə uyğun gəlmək üçün yeni standartlar tətbiq edir. Bu, kiçik və orta sahibkarlıq subyektləri üçün əlavə maliyyə və əməliyyat yükü yaradır. Məsələn, yeni ekoloji standartların yerinə yetirilməsi və ekoloji cəhətdən təmiz istehsal proseslərinin tətbiqi üçün KOS-ların əlavə təlimlərə və yüksək investisiyalara ehtiyacı olur.

2. Risklər və Qlobal Təchizat Zəncirləri: COP 29-un tətbiq etdiyi yeni qaydalar və ekoloji tələblər, xüsusən təbii fəlakətlərə qarşı dayanıqlı olmayan KOS-lar üçün risklər yaradır. Quraqlıq, daşqınlar, fırtınalar kimi iqlim dəyişikliyinə nəticəsi olan təbii hadisələr, kiçik və orta biznesin istehsal fəaliyyətlərini poza və ciddi maddi zərərlərə səbəb ola bilər. Bu isə onların bazarda fəaliyyətlərini davam etdirmələrini çətinləşdirir.

COP 29 beynəlxalq kontekstində, inkişaf etmiş ölkələrdə sahibkarlıq fəaliyyətlərini ekoloji cəhətdən davamlı bir formaya salmaq üçün geniş tədbirlər görülür. Məsələn, Avropa İttifaqı, iqlim dəyişikliyinə qarşı mübarizə çərçivəsində "Yaşıl Müqavilə"ni həyata keçirməkdədir. Bu müqavilə, bütün üzv ölkələrdə biznes fəaliyyətlərinin təmiz enerji və resurslara əsaslanmasını təmin etməyi hədəfləyir. Avropada KOS-lar, iqlim dəyişikliyinə qarşı mübarizə üçün dövlətin verdiyi təşviqlərdən faydalanaraq ekoloji cəhətdən təmiz istehsal metodlarını tətbiq edir və bu şəkildə həm iqtisadi, həm də ətraf mühit sahəsində müsbət nəticələr əldə edirlər.

Bununla yanaşı, inkişaf etməkdə olan ölkələrdə sahibkarlığa təsir edən iqlim dəyişikliyi, adətən daha böyük risklərlə bağlıdır. COP 29-da bu ölkələrə, ətraf mühitə uyğun texnologiyaların inkişafı üçün maliyyə dəstəyi və iqlim dəyişikliyi ilə mübarizə üçün tələb olunan infrastrukturaya investisiyalar ayrılır. Kiçik və orta biznes sahiblərinə iqlim dəyişikliyinə gətirdiyi risklərlə bağlı məlumatlandırma və təlim proqramları təklif olunur, bu isə onların fəaliyyətlərini daha dayanıqlı etmək üçün vacibdir.

Nəticə olaraq, **COP 29** çərçivəsində həyata keçirilən siyasətlər və tədbirlər, iqlim dəyişikliyinə sahibkarlıq üzərindəki təsirlərini müsbət və mənfi tərəflərini idarə etməyə kömək edir. Bu, KOS-ların yaşıl iqtisadiyyata uyğunlaşmasını, daha davamlı və ekoloji təmiz istehsal metodlarını tətbiq etmələrini təmin edir, eyni zamanda iqlim dəyişikliyinə gətirdiyi təbii fəlakətlərin təsirlərini minimuma endirməyə çalışır.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat:

1. 2021 Investment Climate Statements: Azerbaijan. U.S. Department of State. – 21 July 2021. – [Elektron resurs]: <https://www.state.gov/reports/2021-investment-climate-statements/azerbaijan/>.
2. Illegal Economic and Other Activities in The Occupied Territories of Azerbaijan. Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Azerbaijan. – March 2016. – [Elektron resurs]: https://mfa.gov.az/files/shares/MFA%20Report%20on%20the%20occupied%20territories_March%202016.pdf.
3. Letter from Azerbaijan to the UN SG: Report on Armenian aggression against Azerbaijan and recent developments (A/58/594-S/2003/1090) . Reliefweb. – 13 November 2003.
4. Billetoft, J., Nazarov, I. Innovative Youth Employment Approaches in Azerbaijan. J.Billetoft, I.Nazarov. – ADB Technical Assistance Consultant's Report, 2020.
5. Braunerhjelm, P. Entrepreneurship, Innovation and Economic Growth: Past Experiences, Current Knowledge and Policy Implications . P.Braunerhjelm. – [Elektron resurs]: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:484894/FULLTEXT01.pdf>.
6. Brem, A. The Boundaries of Innovation and Entrepreneurship: Conceptual Background and Essays on Selected Theoretical and Empirical Aspects. A.Brem. – Wiesbaden: Betriebswirtschaftlicher Verlag, 2008.
7. Cuervo, A., Ribeiro, D., Roig, S. Entrepreneurship: Concepts, Theory and Perspective. Introduction. A.Cuervo, D.Ribeiro, S.Roig. – 2007.
8. Da Silva, M.A.P., Dergint, D.E.A. Innovation Models: An Entrepreneurial Point of View. M.A.P.Da Silva, D.E.A.Dergint. – Third International Conference on Production Research, 2006. – s.1-14.

U.F.Hasanov

PhD student, Ganja State University

Directions and evaluation of regulation of small and medium enterprises

Abstract

The Azerbaijani government has implemented various regulatory and support measures to stimulate the development of SMEs. After the approval of the "Strategic Roadmap for the Development of Small and Medium-sized Enterprises" for 2021-2025, reforms in this area have been further accelerated. The goal of this strategic plan is to increase the international competitiveness of SMEs, facilitate their access to financial resources, and increase their contribution to the economy. In the international context of COP 29, extensive measures are being taken in developed countries to transform entrepreneurial activities into an environmentally sustainable form. For example, the European Union is implementing the "Green Deal" as part of the fight against climate change. This deal aims to ensure that business activities in all member countries are based on clean energy and resources. SMEs in Europe, taking advantage of state incentives to combat climate change, apply environmentally friendly production methods, and thus achieve positive results in both the economic and environmental spheres.

Keywords: *small and medium-sized enterprises, directions, assessment, COP-29.*